

U nju se šale ne probija vojska u zatvorenom bojnom redu, ni u uniformama. Ako se već netko može u nju probiti, može samo pojedinac, padobranac, diverzant, kamuflirani ratnik.

Ali, da se vratim na konkretni slučaj, od kojega sam i pošao: na problem naših domasih »pučkih misija«! Ljudi s druge strane fronte, na selu ili u gradu, vrlo lako mogu, kad hoće, izbjeći susret sa misionarom u habitu. Jednostavno ne dolaze u crkvu; ne izlaze ni na ulicu; ostaju kod kuće; žive, kako su živjeli i jučer. Samo: ti isti ljudi ne mogu ni izdaleka tako lako izbjeći susret s jednim članom svoje obitelji, sa svojim susjedom, sa svojim kolegom ili drugom na poslu, iz škole, iz tvornice, iz kancelarije, sa sportskog igrališta. Ako je taj naš, on im se može približiti. I ako je taj pun duha Božjega i kršćanske životne mudrosti i svijesti on će uvijek biti od njih jači. Ne opet od svijetu njih skupa, nego od jednoga. A kad taj jedan bude osvojen, već su dvojica naših u neprijateljskoj »tvrđavi«. Sutra će biti četvorica, prekosutra osmorica, zaksutra šesnaestorica, pa onda stotina, i haljada, i milijun. U slici, dakako, govorim. Označujem njom samo nutarnju dinamiku apostolata, ako je on zreo.

Pučke misije kao sredstvo osvajanja i pokršćanjivanja masa moraju danas odstupiti u pozadinu pred individualnim apostolatom: lajičkim u prvom redu. Ili, boje, moraju mu sužiti. Moraju odgađati i stvarati pravednike i — apostole.

Kada ćemo jedamput s tim biti na čistu? Kada ćemo jedamput početi sa sustavnim odgojem naših vjernika za lajički apostolat? Crkva je, na II. vaticanskom saboru, rekla, što o tom misli. Jasno, auktoritativno, programski. Ne smije to ostati samo teorija.

Naivan je, tko u ovom »progresizmu« i »ekumneizmu« ne vidi, da svijet oko nas nije dobar: da je on, opet, upao u poganstvo. A Crkva se je već jedamput u svojoj povijesti sa poganstvom sretala. I pobijedila ga je. I osvojila ga je za Krista. U prvim, starokršćanskim, vremenima, A nije ni onda to učinilo »pučkim misijama«. Učinila je to, na prvom mjestu, individualnim apostolatom. Lajičkim apostolatom. Apostolatom elite.

Možda bismo se mogli s korišću u to zamisliti i pred problemom i krizom »pučkih misija«. Možda bismo baš u tom mogli otkriti, providencijalne, prognoze i šanse novih »pučkih misija« i novih »pučkih misionara«!

UZ ČLANAK »CRKVA TREBA I DOBRIH SVEĆENIKA«

(»Služba Božja« 1966. br. 2., str. 103—107)

O privatnom bi se shvaćanju lijepo moglo razgovarati u prijateljskom krugu. Ovdje je ono izneseno auktoritativno pred širi krug čitatelja, uglavnom svećenika. Što će oni nakon toga misliti o duhovnosti sv. Ignacija i njegova Reda? S koliko će povjerenja u svojim duhovnim vježbama primati poticaje iz ustiju redovnika s tako neobičnim pogledima?

Odmah na početku želim reći da mi je kao isusovcu sistem duhovnosti, koji se u članku naziva »ignacijanskim«, stran i da ga kod našeg sv. oca Ignacija nisam našao.

Uvodni dio članka iznosi suprotnost između »ignacijanskog« i »franjevačkog sistema duhovnosti«, »Franjevački sistem duhovnosti« bi izgledao ovako (str. 103): »težiti za visokim idealima ali računati s ljudskim slabostima i sa zemaljskom stvarnošću«. Tvrdi se da je to »talijanska širokogrudnost franjevaštva«. Ne bi li se možda moralo reći da je to nešto mnogo veće: pravi kršćanski i ljudski realizam?!

»Za razliku tome sveti je Ignacije bio Španjolac. U njemu je zato progovorila španjolska krv i iz njega je dahnuo u svijet španjolski duh: duh krajnosti i ekstremizma... Njemu... nije dosta da netko samo teži za svetošću i nastoji oko svetosti. On mora postati i biti svetac. Doduše i Ignacije znade da ne može sve ljude povesti tako visoko kako on želi. Za te je dosta, ako ostanu kod prve njegove sedmice: kod puta čišćenja i kod straha od pakla.«

Govoriti o duhovnosti jednog sveca nije lako. A ni o duhovnosti jednog Reda. »Težiti za visokim idealima«? Bez sumnje. Visoke ideale sv. Ignacija nalazimo po svoj prilici najljepše iznesene u knjižici »Duhovne vježbe«, ako nas ne smeta u njoj poneki odjek XVI stoljeća: sve svoje sposobnosti i darove staviti u ganutoj zahvalnoj ljubavi na raspolaganje Božjem veličanstvu i njegovim planovima, a ne dati se voditi od neuređenih nagnuća svoje naravi. Pod svjetlom Duha Svetoga on i te kako računa »sa zemaljskom stvarnošću«, u kojoj narav svakodnevno vuče nizbrdo, a milost Božja potiče: »Više!« U toj »zemaljskoj stvarnosti« sv. Ignacije ne zna drugog puta nego ljubav prema Kristu Gospodinu, i to raspetome. »Ekstremizmom« bi se moglo nazvati jedino ono oduševljenje, koje križ smatra odlikovanjem jer nas čini sličnim našem Gospodinu. No taj je »ekstremizam« srčika kršćanskog realizma. Taj kršćanski realizam potpisuju s isusovcima ne samo svi sinovi asiškog Sirotana, ne samo svi »dobri svećenici«, nego i svi naši dobri vjernici.

Sasvim je nešto drugo govoriti o pastoralnoj razboritosti i sposobnosti da se organizira apostolski rad. Bog može i bez toga provoditi svoje planove u ljudskoj povijesti. No, kad daje talente, ne želi da ih zakopamo. Čini se da ih kod sv. Ignacija nalazimo u izvanrednoj mjeri. Istaknuto razboriti realizam, koji računa »sa ljudskim slabostima i sa zemaljskom stvarnošću«, koji jednako uzima u obzir i fine zakone ljudske psihe i suhu realnost svakidašnjice, upravo zapanjuje, tako da dobri poznavaoци sv. Ignacija vide u tome posebnu karizmu.

Nije li upravo ta pastoralna razboritost diktirala rad na eliti? No ne u onom smislu kako donosi članak. Rad Isusovačkog reda u kolegijima i različitim višim i nižim školama, u apostolatu među radnicima, u pučkim i osobito vanjskim misijama ipak dovoljno jasno pokazuje shvaćanje sv. Ignacija. On čak naglašava poučavanje djece i neukih u vjeri kao specifično polje isusovačkog rada u tolikoj mjeri da je to stavio u sam tekst isusovačke profesije.

Nije li isto tako diktat pastoralne razboritosti kad u »Duhovnim vježbama« upućuje vođu da se u davanju vježbi prilagođuje stanju egzercitanata, tj. da uzme u obzir »njihovu dob, znanje, sposobnost... da se ne bi čovjeku priprostu i uskog vidokruga pružalo ono što ne može nositi i što mu ne može koristiti za napredak«?

Pripomenimo ovdje: karizmu sv. Ignacija ne treba očekivati kod njegovih sinova. Oni rade prema stupnju svoje razboritosti držeći se, koliko znadu i mogu, njegova puta. Pisac je, čini se, ogor-

čen zbog nekih razmatranja o smrti i svećeničkoj mlakosti. Sam sv. Ignacije tih razmatranja ne donosi u »Duhovnim vježbama«, već samo napominje da se može i o smrti razmatrati i da je korisno na nju misliti. Vjerojatno je pater ekshortator u nečemu pretjerao, a možda su i apercepcije pokojeg slušatelja nešto pridonijele da se to tako tragično shvatilo. Zar se ne bi lako našao zajednički jezik da se netko s patrom o tome porazgovorio? Realizam sv. Ignacija je odmah iza naslova »Duhovnih vježbi« napisao: »Da se ovim duhovnim vježbama može okoristiti i onaj koji ih daje i onaj koji ih prima, treba pretpostaviti da je svaki pobožan kršćanin dužan biti spremniji da tuđu nejasnu riječ tumači na dobro, nego da je osudi. Ako je nikako ne bi mogao obraniti, neka nasoji dokučiti što je dotični mislio kazati. Ako taj misli manje ispravno, neka ga s puno dobrote upozori.«

Članak donosi i teološki temelj ignacijanske duhovnosti, kako je pisac shvaća, a za nju kaže (str. 104) da »dominira i daje ton posljednjim stoljećima Crkve«. Evo ga (str. 105): »Zašto je netko svetac a drugi nije svetac — to je prema toj duhovnosti jedino zato što je ovaj htio postati svetac a onaj to nije htio. Zašto je ovaj toliki svetac a drugi je manji svetac, to je opet samo zato jer je ovaj htio postati toliki svetac a onaj to nije htio. Ako hoćeš, možeš i ti postati svetac kao sveti Josip i sveti Petar i sveti Ivan. To je teološka pretpostavka te duhovnosti. Ona zamišlja Boga koji jednako dijeli milost svima i svakome. Sve dakle ovisi o tome kako je i koliko pojedinac prima. Ali baš tu je slabost te duhovnosti... Niti Isus nije vlastan dati određeno mjesto pojedincu u svome kraljevstvu nego »samo onima kojima je odredio njegov Otac«. Kako bi dakle ljudska slobodna volja bila kadra staviti nekoga na određeno mjesto na nebu?«

Treba li na ovo što kazati? Neka govori sam sv. Ignacije. U »Konstitucijama Družbe Isusove« nalazimo pravilo: »Svi neka upotrebljavaju svoje vrijeme za duhovna vježbanja i neka prema mjeri dobivene milosti Božje nastoje steći pobožnost«. U »Selectae s. Patris Nostri Ignatii sententiae« čitamo i ovu: »Jako je pogibeljno sve htjeti prisiliti istom stazom do savršenosti. Takav ne shvaća kako su različiti i kako mnogosruki darovi Duha Svetoga«. U »Napomenama« za duhovne vježbe kaže: »Onaj koji daje duhovne vježbe neka ne potiče egzercitanta više na siromaštvo i zavjet siromaštva nego na suprotno, na jedan način života više nego na drugi. Jer, iako je izvan duhovnih vježbi dopušteno i zaslužno, ... ne nastojati oko toga, nego radije tražiti Božju volju i čekati dok sam Stvoritelj i Gospodin naš ne bude djelovao na dušu koja mu pripada, privlačeći je i puteći na ljubav i službu, kako on zna da je najzgodnije«.

Kao ilustracija članka donosi se i ovaj pasus (str. 104): »Zanimljiva je činjenica da se upravo u Isusovačkom redu, koji u duhovnosti ide prema smjernicama sv. Ignacija za tim da stvara svece, rodio u moralu ne samo probabilizam nego čak da se našlo u njemu — u svoje vrijeme — najviše pristaša laksizma. Voditi elitu do najviših vrhunaca, a masi pregledati kroz svih deset prstiju!«

Zar je i probabilizam znak ekstremnosti? Probabilizam se nije rodio u Isusovačkom redu, nego ga je Isusovački red prihvatio od drugud. O broju pristaša neke zablude teško je dati meritoran sud.